

14de ZITTING. — 30 DECEMBER.

II. *Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865.* (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)14de ZITTING.

ZITTING VAN VRIJDAG 30 DECEMBER.

(GEOPEND TEN 2 URE.)

Beraadslaging over en aanneming van het wets-ontwerp tot aanwijzing der Middelen tot dekking der uitgaven voor 1865.

Voorzitter de heer **Phillipse**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 29 leden, te weten de heeren:

Michiels van Kessenich, Hengst, Cost Jordens, Smit, Bosch van Drakestein, van Vollenhoven, van Andringa de Kempnaer, Schimmelpenninck van der Oije, Fransen van de Putte, van Beeck Vollenhoven, van Swinderen, Blankenheym, Messcher van Vollenhoven, van Aylva van Pallandt, Huydecoper van Maarsseveen, Taets van Amerongen, Tonckens, van der Lek de Clercq, van Nispen van Pannerden, Verschoor, van der Heim van Duyvendijke, van Sasse van Ysselt, van Eysinga, Viruly, van Rhemen van Rhemenshuizen, Hartsen, van Heeckeren van Wassenauer en Boreel van Hogelanden;

en de heeren Ministers van Financien, van Kolonien, van Oorlog en van Marine.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

Aan de orde is het ONTWERP VAN WET OP DE MIDDELEN TOT DEKKING DER UITGAVEN BEGREPEN IN DE STAATSBEGROTING VOOR 1865.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Cost Jordens**: Ik zal mij veroorloven bij deze gelegenheid een kort woord in het midden te brengen, niet omdat ik meen dat de zaken die ik wil aanvoeren nog niet genoeg besproken zijn, of omdat ik zou durven denken iets nieuws in het midden te kunnen brengen, maar om de gedachten en de redenen mede te deelen, die mij zullen leiden bij het uitbrengen mijner stem over dit wets-ontwerp.

Er zijn vooral twee zaken in deze Wet op de Middelen die de aandacht hebben getrokken: in de eerste plaats het brengen van het zoogenaamd batig saldo van onze Oost-Indische bezittingen van 1865 op deze begroting, en in de tweede plaats de vorm, waaronder die bijdragen nu zullen voorkomen.

Over beide zaken een enkel woord.

Wat het eerste betreft, het brengen van het batig saldo van 1865 op deze begroting, zoo weet men dat de aanleiding daartoe was het bezwaar, dat sedert geruimen tijd hoogst aanzienlijke geldsommen renteloos in de schatkist bleven liggen; een bezwaar, dat de aandacht van de andere Kamer en ook van deze getrokken heeft.

De Minister heeft in zijne aanspraak bij de aanbieding der begroting gezegd, dat er vier middelen te bezigen waren om hierin te voorzien. Twee dier middelen heeft hij ter zijde gesteld, als niet geschikt kunnende gebezigd worden: het terugkomen op de zaak der schatkistbiljetten, en het gebruiken van de gelden bestemd voor den aanleg der Staatsspoorwegen. Ik geloof, dat de Minister daarin gelijk heeft. Er schoten toen nog twee middelen over: het gebruiken van de overschotten van vorige diensten en het brengen van het batig slot van 1865 op deze begroting. Het eerste is een middel hetwelk sinds jaren is gebezigd en voor de hand ligt; het tweede is nieuw, daar men in 1859 dien weg, vroeger gevolgd, verlaten had.

Wat mij betreft acht ik dien maatregel wenschelijk, zonder dat ik wil ontkennen dat er eenige bezwaren aan verbonden zijn. Aanzienlijke sommen kunnen nu voor buitengewone amortisatie op de begroting worden gebracht, en daar ik een stevig voorstander ben van amortisatie, lacht dat denkbeeld mij wel toe. De bate over het volgende jaar is geraamd op ruim 8 miljoen en de amortisatie, die daartegenover zal staan, bedraagt 6 miljoen. Wanneer men dus de bate over 1865 achterhield, zou er boven het besteden der gelden voor den afkoop van den Scheldetol en de verplichte amortisatie geene andere kunnen plaats hebben en zou zelfs de som voor de spoorwegen eenigzins verminderd moeten worden.

De Minister heeft nu eene doorlopende magtiging om te amortiseren, hetgeen ik beter vind dan van tijd tot tijd verlof daartoe te vragen gelijk vroeger. Het voordeel van zulk eene doorlopende magtiging ligt daarin, dat de Minister nu in staat gesteld wordt elk geschikt oogenblik te benuttigen. Er kan anders niet geamortiseerd worden, wanneer er geene wet is, en de Kamers knnnen ook niet elk oogenblik worden bijeengeroepen.

Men heeft gemeend dat de prijsverhooging der fondsen, die door het amortiseren noodwendig ontstaat, nu meer zal beloopten dan wanneer men, gelijk nu, van tijd tot tijd amortiseert. Ik meen dit te mogen betwijfelen. Ik kan niet aannemen, dat men, onder gelijke omstandigheden, meer zou moeten besteden voor de schuld, dan wanneer men in een of twee afzonderlijke keeren amortiseerde. De Minister heeft ook gezegd, en ik geloof dat hij gelijk had, dat het natuurlijk was, dat al de middelen, die tot de dienst van een jaar behooren, op de begroting behoorden te worden gebracht; ik acht het ook regelmatig; tegenover alle uitgaven moeten al de middelen staan, behorende tot datzelfde jaar.

Men heeft gezegd: wat baat het; men kan toch niet amortiseren vóór dat de baten *verkregen* zijn. Dat denkbeeld heb ik bespeurd in de stukken en in de discussie in de Tweede Kamer en schijnt ook in eene phrase van het verslag van deze Kamer door te schemeren. Datzelfde denkbeeld komt ook in de Memorie van Beantwoording van de Wet op de Middelen bij de begroting voor 1859 voor, toen men van het tot dien tijd gevolgde stelsel is afgeweken. » Het renteverlies — lees ik daar — zou onbeduidend zijn, omdat, al brengt men de *toekomstige* baten op de begroting, het bedrag daarvan toch niet kan besteed worden vóór dat die baten werkelijk *verkregen* zijn." (*Bijblad* 1858—59, II. blz. 377). Die meening komt mij voor eene dwaling te zijn. De vraag is niet, of die baten *verkregen* zijn, maar of er *geld in kas* is, of de Minister betalen kan. De Minister is tot amortisatie gemagtigd; hij behoeft, met toepassing bijv. op de begroting die wij nu behandelen, niet te vragen, of de koloniale baten over 1865 voorhanden zijn als de post op de begroting staat; dan is alleen de vraag, of er *geld in kas* is, al is de post voor amortisatie vastgesteld met het oog op een te verkrijgen batig slot. Al de middelen staan tegenover al de uitgaven, en omgekeerd. De Minister is tot amortisatie bevoegd, als de som daarvoor bij de uitgaven is aangewezen en hem dus het crediet is verleend.

Maar eene andere zaak is, wat een voorzigtig Minister van Financien zal doen, als hij *in casu* voorzagt, dat geen batig slot over 1865 wierd verkregen; dan zal hij zich van het voorhanden geld niet te zeer ontblooten, met gevaar dat er deficit kon ontstaan.

Men heeft nog een bezwaar geopperd tegen het brengen van

II. Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865. (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

een dubbel batig saldo op de begroting. Er is namelijk gewezen op de wisselvalligheid en onzekerheid van die baten, met bijvoeging dat het niet raadzaam was te anticiperen op eene zoo onzekere toekomst. Ik ontken dat bezwaar niet geheel. Maar waartoe leidt dat? Tot twee zaken, namelijk tot eene matige raming en eene voorzigtige besteding.

Ik geloof dat de Minister van Finantien matig geraamd heeft. Ik erken dat de oogst van 1864, waarvan een gedeelte dienen moet voor het batig slot van 1865, slecht is uitgevallen. Maar daartegen staat over dat de oogst van 1863, die, naar ik meen, voor een derde gedeelte daarvoor dienen moet, zeer ruim was. En dan heeft de Minister te regt opgemerkt, dat de prijzen van de koffij aanmerkelijk hooger zijn geweest dan de raming. Ik geloof dus dat de raming van het batig slot voor 1865 kan geacht worden niet te hoog te zijn voorgesteld. Zij kan natuurlijk nog tegenvallen, maar het komt mij voor dat ze geenszins overdreven is.

Maar ook hier zeg ik: men moet vertrouwen op de voorzigtigheid van den Minister. Matige ramingen kunnen nog tegenvallen. En dan moet de Minister wijs en voorzigtig genoeg zijn om in zoodanig geval zijne inkoop te beperken. En uit den aard der zaak moet hij wel voorzigtig zijn, omdat het onmogelijk is de som voor amortisatie toegestaan in eens te besteden. Hij moet dat doen à fur et à mesure dat de tijd verloopt. In elk geval zou hij door te veel op eens te willen doen, de prijzen te zeer doen stijgen al had hij het geld beschikbaar.

De wisselvalligheid der koloniale baten levert voor mij zulk een groot bezwaar niet op. Maar ik moet toch opmerken dat de denkbeelden omtrent de waardering van die wisselvalligheid schijnen veranderd te zijn. Bij het bespreken van den maatregel van 1859 stond die wisselvalligheid op den voorgrond (*Bijblad* 1858/59 II. bladz. 10), terwijl ze nu eenigzins op den achtergrond schijnt geraakt te zijn. Ik voor mij hecht er niet zoo veel aan.

Over het opnemen van twee batige sloten in deze begroting zal ik niets meer zeggen. Uit hetgeen ik bijgebracht heb, zal men genoegzaam kunnen opmaken hoe ik er over denk. Ook voor het vervolg zie ik daarin geen bezwaar. Men heeft de raming altijd in de hand.

Nu wensch ik nog een enkel woord in het midden te brengen over den vorm. Wij vinden nu in de Wet op de Middelen gesproken van de *Bijdragen van Nederlandsch Indië over het dienstjaar 1865 tot dekking van Rijksuitgaven aan de Middelen*, ter vervanging van de vroegere bekende omschrijving van den rentepost. Mijne hoofdgedachte is dat ik het wenschelijk had geacht dat de zaak gebleven was gelijk ze sedert 1837 bestaan heeft.

Ik heb niet kunnen bespeuren dat er eenige reden bestond daarin verandering te brengen. De Regering heeft gezegd dat die post een nuttelooze omslag was; doch ik heb niet kunnen vinden, waarin die omslag gelegen was, en waarom kon dit dan niet nog een paar jaren voortduren? Maar vooral gaf zij als beweegreden op dat die post eene fictie was, en daaromtrent wensch ik nog iets in het midden te brengen.

Bij gelegenheid der algemeene beraadslaging over de begroting in de Tweede Kamer heeft de Minister van Finantien, die fictie besprekende, gemeend zete moeten zoeken in eene dubbele uittrekking van posten, zoodat er twee malen hetzelfde berekend was: verkeerdelijk naar mijn gevoelen, omdat ik niet geloof dat deze bestaat. De Minister zeide toen (*Bijblad* bladz. 1802) dat die post van f 3 300 000 voor de renten reeds gedeeltelijk begrepen was in den post van 162½ miljoen, die voorafgingen. » De renten — zegt de Minister — nu van die 64 millioenen 5 percents en van die 2½ miljoen 4 percents zijn juist in de derde plaats in dien rentepost uitgetrokken tot een bedrag van f 3 300 000. Die kapitalen spruiten voort uit gedecreteerde leeningen, die slechts voor een deel zijn uitgegeven en waarvoor de renten worden uitgetrokken als of ze werkelijk in haar geheel uitgegeven zijn. Mij dunkt, dit is eene verwarring en eene fictie, zoo groot als men zich met mogelijkheid denken kan: eene schuld te decreteren van 162½ miljoen; daarvan slechts 66½ miljoen uit te geven, en alsdan ten laste der overzeesche bezittingen uit te trekken, zooveel die geheele schuld als het deel, dat uit dat geheel is voortgekomen.»

Daarin dus zoekt de Minister de fictie, in een zoogenaamd *double emploi*. Heb ik hem toch wel gevat, dan is hij van gevoelen dat onder die 162½ miljoen reeds zijn begrepen de 66½ miljoen, waarvan de renten in de laatste plaats zijn uitgetrokken, zoodat deze twee maal gerekend worden. Ik meen dit ten eerste te moeten betwijfelen: naar mijne zienswijze bestaan die 162½ miljoen nog geheel intact. Hoezeer ik het niet kan gelooven, is dwalen toch mogelijk; zoo mag ik mij niet vertrouwen, maar niets zou mij aangenaamer zijn dan dat de Minister mij eenige wetsbepaling aantoonde, waaruit zou blijken dat op die 140 en 22½ miljoen eenige schuldbrief of losrente was uitgegeven.

Dat *double emploi* (ik zou het echter wel bepaald durven verzekeren) echter is er niet; en waarin bestaat dan de fictie? Men vergunne mij een oogenblik die schulden zelve te beschouwen.

Ik geloof dat men daarbij moet onderscheiden tusschen de beide eerste posten en den laatste. De beide eerste hebben vooreerst gediend om af te lossen nog overgebleven schulden, ten laste van de overzeesche bezittingen aangegaan in de jaren 1826, 1827 en 1828, en tot rentebetaling van de nationale schuld over de jaren 1834 en 1835.

En in de tweede plaats diende de schuld van honderd veertig millioenen om te strekken tot vergoeding van de opofferingen, die de Staat vroeger gedaan had door de overname van de schulden der voormalige Oost-Indische Compagnie. Ik had hier vroeger eens gezegd dat dit kapitaal van honderd veertig millioenen geheel en al fictief, verzonnen, en als het ware uit de lucht gegrepen was. Een geacht medelid destijds, nu reeds overleden, de heer van der Oudermeulen, heeft mij dat toen betwist en zeide dat die schuld gebaseerd was op de opofferingen welke de Staat zich in der tijd voor die Oost-Indische Compagnie had moeten getroosten.

Ik heb toen die zaak nagegaan en het is mij duidelijk gebleken, dat de man gelijk had.

In de processen-verbaal van het verhandelde in de afdelingen over de beide wetten van 24 April 1836, n°. 11 en 12, werd algemeen de vraag gedaan, waarop die honderd veertig millioenen steunde.

De Regering heeft toen gezegd dat dit kapitaal steunde voornamelijk daarop, dat de Staat, bij het ten grave dalen van de Oost-Indische Compagnie in het laatst der voorgaande eeuw, de gevestigde schulden van die Compagnie had overgenomen, dat deze de actien geliquideerd had, en dat nog eenige andere schulden van later tijd daarbij waren gekomen, 't welk alles te zamen eene vordering maakte nog merklijk grooter dan het cijfer in de wet genoemd. Men kan in het antwoord op de processen-verbaal uitvoerig zien, hoe het met die schuld geschapen stond; als historische curiositeit is dat wel waard om te lezen. (Verg. Vervolg Vad. Hist. d. 33 bladz. 149.) Ik zeg dus dat die beide eerste posten dienen gedeeltelijk om aangegane schulden af te lossen, gedeeltelijk tot compensatie of vergoeding van schulden die men had overgenomen. Voor het scheppen dus, als ik het zeggen mag, van deze kapitalen bestonden wel redenen. Ze waren niet zoo geheel gefingeerd of uit de lucht gegrepen. De 66½ millioenen, waarvoor 33 ton als renten worden uitgetrokken, zijn van eenigzins anderen aard: ze hebben gediend voor eene rentebetaling der nationale schuld over de jaren 1836, 1837, 1838 en 1839 ter som van 50 millioenen, voor 6 millioenen ten behoeve van het Amortisatie-syndicaat, en 10½ millioenen voor Oorlog en Marine. Wat deed men toch in dien tijd? De Staat uit middelen hier te lande niet kunnende voorzien in de rentebetaling van het gedeelte der nationale schuld, waarvan men bij eene scheiding met België eventueel hoopte te worden ontlast, werd er telken half jaar eene wet gemaakt, waarin men zeide, dat die renten bij wijze van leening zouden opgenomen worden, en gevonden buiten bezwaar van 's Rijks schatkist, Men betaalde ze uit de Indische middelen en bragt ze ten laste der bezittingen, uit de overweging, zoo als dit in de wetten staat, dat het belang van den Staat vorderde, dat de volle rentebetaling verzekerd bleef en dat de middelen der overzeesche bezittingen daartoe dienstbaar wierden gemaakt. (Zie bijv. Wet 11 Maart 1837, n°. 10). De redenen voor dezen post zijn dus van eenigzins anderen aard, als die welke ik aangevoerd heb voor de beide andere. Het is dus ook niet vreemd dat de Staat bij de maatregelen van 1844 die schuld na de conversie te zijnen laste heeft gekregen. Dat moest ook wel plaats vinden, omdat hij als borg gehouden was jegens de houders der uitgegeven schuldbrief en losrenten, die in de conversie werden opgenomen. Daardoor zijn nu ook de renten op het betrokken hoofdstuk onder de schulden begrepen.

Het komt mij dus voor dat de toestand van die beide posten eenigermate verschillend is.

De eerste post en de groote schuld (162½ miljoen) staat tegenover werkelijke geldelijke offers die men gebragt had, de andere hadden dien grond niet; er werd eigenlijk maar gezegd: de Oost-Indische bezittingen kunnen het wel betalen.

Wat nu de fictie betreft, kan ik die ook aannemen, maar zoek ze niet den Minister niet in het *double emploi*, maar daarin, dat de Staat schulden gecreëerd heeft ten laste van zijne eigene bezittingen en ze daarop heeft gevestigd. Zonderling inderdaad, en mag dat dunkt mij wel voor eene fictie doorgaan, althans meen ik het in dat opzigt daarvoor te moeten houden. Dat meer dan een bij de behandeling der betrokken wetten er ook zoo over dacht, bleek uit de stukken en de openbare beraadslaging. Eene schuld te scheppen ten laste van eigene bezittingen, en ze daarop te vestigen! Verscheidene leden gaven onverholen en onbewimpeld te kennen,

II. *Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865.* (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

dat zij het voor eene fictie hielden en dat (ik zal de woorden gebruiken van een geacht medelid dezer Vergadering, den heer Schimmelpenninck van der Oije, destijds lid van de Tweede Kamer) het niet meer was dan de schuld van de eene hand in de andere te leggen (*Staats-courant* 1836, n°. 92).

Maar die wet is doorgegaan met zoovele anderen; doch bleek het genoeg dat het een toestand van verwikkeling, verwarring en men mag zeggen van knoeierij was, die tot eene hooge mate was geklommen. De toestand der finantien was zóó ingewikkeld en verward, dat diezelfde geachte afgevaardigde uit Gelderland toen te regt zeide, dat hij geen zes menschen zou kunnen opsporen die ze volkomen kenden.

Ik zeide daar zoo even dat het was eene gevestigde schuld. De Minister heeft herhaaldelijk en laatst nog in ons verslag, op blz. 3, gezegd, dat het geen gevestigde koloniale schuld was, zoo als sommigen schenen te meenen. Ik ben niet van dat gevoelen. Het tegendeel is dunkt mij duidelijk. De wet van 1836, n°. 11, zegt met zoo veel woorden in art. 1: „dat die schuld in de boeken en registers van Java zal worden ingeschreven als eene wettige schuld, met het vereischte verband en hypotheek, gevestigd op al de territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat in Oost-Indië.” En datzelfde verband, die zelfde hypotheek, om het met een woord te zeggen, bestond ook voor alle andere schuldvorderingen, die de Staat ten laste van onze Oost-Indische bezittingen later verkreeg.

Maar het is bij bewoordingen der wet niet gebleven, men heeft ook aan die hypotheek en die inschrijving gevolg gegeven. In de zitting der Tweede Kamer van 16 December 1837 (*Staats-courant* van dat jaar n°. 298) verklaarde de Minister van Finantien: „dat de schuld in Indië erkend was en het verband op de bezittingen van het Rijk gelegd! Op den 30sten November te voren (zeide hij) was door de Algemeene Rekenkamer een proces-verbaal der daarvan verleden acten opgemaakt.” De vestiging had dus plaats gehad en de hypotheek was ingeschreven.

Maar, vraagt men nu, waarom het dan wenschelijk zou zijn om die oude voorstelling te behouden? Dan antwoord ik: niet zoo zeer de redenen, die in 1836 bij de behandeling der zaak door enkelen werden bijgebracht, onder andere door den heer van Nes, die zeide: „dat indien ooit het lot van toekomstigen oorlog het vaderland van deszelfs onschatbaar kleinood, de Oost-Indische bezittingen, beroofde, het regt der volkeren ten minste de schuld van het verpande goed op den overweldiger zou doen overgaan, en de waarborg van dezen Staat, die toen onontbeerlijk was, dan wellicht mede zou overgenomen worden en en het vaderland van die verplichting met eere ontslagen.” (*Staatscourant* 1836 n°. 90). Aan dat denkbeeld, wel eens meer voorgedragen, hecht ik weinig. Maar waarom dan, vraag ik wederom, was het dan wenschelijk geweest, die oude renteposten te behouden? Omdat de Oost-Indische bezittingen, ook met het oog op de gebragte offers, tot redelijke bijdragen gehouden zijn, en dat dan die posten eene geschikte en goede herinnering of maatstaf waren, om daarnaar de bijdragen te regelen.

Maar kan men dan nu in de tegenwoordige voorstelling berusten? — Ik voor mij zeg: ja, al had ik ook liever de oude voorstelling behouden. Ik zal er in berusten, vooral ook met het oog op de redactie van den post zoo als die nu in de wet is omschreven: „de bijdragen uit de Oost-Indische bezittingen.” Die bijdragen moeten naar mijn inzien geregeld worden met het oog op de gebragte offers, en ik wil er bijvoegen dat de wetten, waarbij die schulden geschapen zijn, blijven bestaan als monumenten van hetgeen is geschied. Ook de vestiging en de inschrijving blijven bestaan, en dat alles kan een maatstaf blijven bij de regeling van de bijdragen uit onze Oost-Indische bezittingen, wanneer de Indische begroting aan de goedkeuring der wetgevende magt zal worden onderworpen. In zooverre dus geloof ik dat de quaestie niet gepraejudiceerd wordt en ik wil haar ook ongepraejudiceerd houden. Wat dit punt betreft, kan ik mij geheel vereenigen met hetgeen een Oud-Minister in de andere Kamer, den heer van Bosse, hieromtrent zeide. Reden gevende waarom hij een amendement, hetwelk hij had willen voorstellen, liet varen, zeide hij dat hij dit deed omdat de tegenwoordige redactie, ofschoon het eene verandering van den tot nu toe gevolgden weg was, de zaak niet uit haar verband bracht en hetzelfde uitdrukte, maar korter en meer geconcentreerd, dan hetgeen tot nu toe in een aantal gespecificeerde posten in de wet was opgenomen met verwijzing naar de wetten van 1836, zoodat de bijdrage over 1865 gerekend moest worden dat alles te bevatten. Ik maak die gedachte tot de mijne, en met die gedachte en onder die voorwaarde zal ik de wet aannemen, en er in berusten.

Mijne Heeren, ik heb misschien reeds te lang uwe aandacht

bezigt gehouden, doch ik hoop genoeg gesproken te hebben om te doen zien hoe ik over de zaak denk. Ik heb mij de moeite gegeven de geschiedenis van die Oost-Indische schuld uit de bronnen en in bijzonderheden na te gaan. Dit heeft mij een treurigen indruk gegeven, en op nieuw het bewijs geleverd tot welke verwarring, verwikkeling en knoeierij eene beroofde schatkist aanleiding geeft. Wij mogen ons verheugen dat wij nu in een anderen toestand verkeeren, al onze schulden op ééne bladzijde kunnen vermeld zien, en dat onze geldelijke aangelegenheden eene helderheid bezitten, die bij de vroegere duisternis zoo zeer afsteekt. Maar dan mogen wij ook niet vergeten dat die schulden, al staan ze op ééne bladzijde geschreven, nog zeer hoog zijn, en dat het dure pligt van Regering en Vertegenwoordiging is en blijft om niets te verzuimen wat strekken kan tot vermindering daarvan, en alzoo tot bevordering van het geluk des lands.

De heer **Fransen van de Putte**: Het is mij, Mijnheer de Voorzitter, niet aangenaam, dat ik bij de behandeling van dit wets-ontwerp het woord moet vragen. Maar ik gevoel mij daartoe gedrongen door een feit, dat in de andere Kamer heeft plaats gehad ten aanzien van een lid, dat bij de Wet op de Middelen, nadat de andere begrotingsontwerpen waren afgedaan, zijne opmerkingen maakte over het batig slot van 1865. Het omgekeerde geval zou hier kunnen plaats hebben, nu wij door de omstandigheden gedrongen zijn de Wet op de Middelen te behandelen vóór de ontwerpen der begroting. Ik wensch te voorkomen, dat, wanneer de zaak bij hoofdstuk VII A, afdeeling *amortisatie*, ter sprake wordt gebracht, de Minister mij toevoege: „gij hebt er over gezweven bij de Wet op de Middelen; de fondsen zijn aanwezig en de zaak is beklonken.” Dit is de voorname reden waarom ik meen bij deze gelegenheid het woord te moeten opvatten en mijne bezwaren te moeten mededeelen, die ik tegen dit wets-ontwerp heb. Ik zal nu strikt den regel in acht nemen en niet van amortisatie gewagen. Ik behoud mij dat voor bij de behandeling van hoofdstuk I of VII A.

Ik zal in de eerste plaats mijne bezwaren te kennen geven tegen den post, voorkomende onder n°. 17 van dit wets-ontwerp, namelijk tegen de som van f 20 400 000, die eerst daarop gebracht was onder den naam van *batig saldo* van het dienstjaar 1865 en later is veranderd in deze omschrijving: *Bijdragen van Nederlandsch Indië, dienstjaar 1865, aan de middelen tot dekking der uitgaven toe te voegen*.

Indien deze Kamer het regt van amendement had, ik zou denken dat dit punt in deze Kamer spoedig ware beslist. Ik geloof dat de meerderheid van deze Kamer niet zou wenschen, dat die post op de begroting zou blijven, maar dat hij herleid werd tot de som, die wij gewoon zijn te preleveren op een volgend dienstjaar, namelijk van f 9 800 000, als renten van de Oost-Indische schuld, en de verdere bijdrage van f 2 250 000 voor uitgaven, die op de begroting van Nederland zijn overgegaan. Nu ik het voorregt mis dat te kunnen voorstellen, moet ik de reden opgeven waarom ik tegen den post van f 20 400 000, eigenlijk gezegd tegen de 8¼ miljoen die meer dan gewoonlijk op de begroting gebracht worden, gestemd ben.

Ik noem dat een *onnoodigen* maatregel. Het bewijs daarvoor zal ik niet breedvoerig bespreken; maar ik verwijs naar het verslag over hoofdstuk I van de begroting. Ik hoop dat de zaak daarbij zoo zal worden uiteengezet, dat het onnoodig zal zijn daarover nader uit te weiden.

Maar de maatregel is ook *vicius* voor de toekomst. Hij kan bovendien slechts voor éénmaal genomen worden; dan is het eene blijvende noodzakelijkheid.

De Minister zegt, dat hij daarvoor gedekt is. Maar ik vraag: welke garantie heeft de Minister voor het vervolg, en in welken toestand zullen wij later met de Middelen kunnen geraken? Vóór 1859 was regel hetgeen de Minister voorstelt; maar jaren achtereen heeft men gewezen op de kwade gevolgen, die daaruit kunnen voortspruiten, en eindelijk is besloten daarvan af te gaan. Nu verlaat men den regel weder om niet over toekomstige baten te beschikken. Ik zeg met den geachten spreker uit Overijssel, dat de Minister beschikt over hetgeen hij niet heeft; ik voeg er bij, over een vogel, die niet in de hand is.

Ga ik de gronden na, die de Minister van Finantien daarvoor geeft, dan moet ik zeggen, dat zij weinig overwegend zijn.

De Minister grondt zich in de eerste plaats op de Indische comptabiliteitswet, en wel speciaal op art. 4 dier wet, luidende: „de bijdragen van Nederlandsch Indië aan de middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven worden op het eerste hoofdstuk uitgetrokken.”

Het geldt hier dus de regeling van de koloniale, niet van de Nederlandsche begroting. En nu vraag ik: waaraan ontleent de

II. Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865. (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

Minister zijne meening, dat volgens de comptabiliteitswet de baten moeten opgenomen worden in de Nederlandsche begroting van hetzelfde jaar, waarover de bijdrage in Oost-Indië loopt? De Minister beroept zich op eene stelling neêrgelegd in de Memorie van Beantwoording op het Verslag der Kamer. Ik vind daarin niets wat die meening bevestigt. Maar daarenboven vraag ik aan den Minister, of eene stelling in eene Memorie van Toelichting of Beantwoording neêrgelegd, kracht van wet heeft. Zij drukt het denkbeeld uit van den Minister, maar niet van de Vertegenwoordiging. Eerst wanneer de Minister zijne comptabiliteitswet indient, had ik gehoopt dat dit denkbeeld ware ter sprake gekomen, wanneer het althans noodig is dat daarin de harmonie tusschen de Nederlandsche en koloniale begroting moet bestaan. Ik geloof ovenwel dat de Minister zich vergist. De koloniale begroting bindt ten deze in niets deze begroting. In de Memorie van Beantwoording over de koloniale comptabiliteitswet (Tweede Kamer, bladz. 6, § 7) lees ik alleen: »Om met het oog op de uitgaven van het moederland de middelen in Indië te regelen zou vaak onbereikbaar kunnen zijn.» Ik geloof niet dat het noodig is hier verder iets bij te voegen.

In het antwoord aan de Tweede Kamer op deze wet zegt de Minister: »de Wet op de Middelen moet een *vasten grondslag* hebben.» Ik vraag: wat noemt de Minister een *vasten grondslag*? Als de Minister daarmede te kennen wil geven dat er *zekerheid* moet bestaan, dan zou de geheele post van 20 millioen weg moeten blijven. Dan eerst zou de wet zekerheid en waarheid bevatten. Ik begrijp niet waarop het beweren van den Minister omtrent een *vasten grondslag* steunt. Ik behoud mij voor daaromtrent nader mijne denkbeelden te ontwikkelen.

Thans moet ik nog een woord zeggen over de *verandering* in de omschrijving van het *batig slot*. Hadde ik die verandering kunnen voorzien bij de behandeling der Indische comptabiliteitswet, dan betwijfel ik of ik wel zoo tevreden zou zijn geweest dat daarin eenvoudig werd geschreven: »Bijdragen voor de Nederlandsche schatkist.» Toen echter is zelfs aan die omschrijving niet gedacht. Ik betreur inderdaad dat de woorden »*batig slot*» uit onze begrotingstukken zijn weggenomen. Te dien aanzien refereer ik mij aan hetgeen is gezegd door den geachten vorigen spreker.

Ik vraag echter, welke gegronde reden door den Minister is aangegeven tot die veranderde omschrijving. Mijns inziens geene. Sinds jaren bestaat die omschrijving en men is hier nooit daartegen opgekomen.

De tweede post van 2¼ millioen beschouw ik slechts als een maatregel van orde, een comptabiliteitsregel.

Wanneer nu bij het aannemen dezer wet de woorden »*batig slot*» vervallen, dan betwijfel ik, of de nieuwe omschrijving voortdurend datgene zal uitdrukken en voor ons beschikbaar zal stellen wat Nederland *wettig* vorderen kan. Ik zeg *wettig*, want het overschot der koloniale begroting beschouw ik als een *wettig, onbetwistbaar eigendom* van Nederland, en naar ik meen zal de Minister mij zulks niet tegenspreken.

De opofferingen van Nederland voor Indië zijn groot; de geachte vorige spreker wees reeds daarop; zij dagteekenen van de in-bezit-name der kolonie. Nog ten huidigen dage kost Indië offers en daarvoor moet het *batig slot* vergoeding zijn. Indië vordert niet alleen offers in geld, maar ook offers van menschenlevens, levens van de zonen van het moederland. Het doet mij dus leed dat de Minister die groote verandering in de Wet op de Middelen heeft voorgesteld. Ik ben huiverig aan die wet mijne toestemming te geven, doch ik zal afwachten wat de Minister zal antwoorden op hetgeen gesproken is en wellicht nog zal worden. Maar ook al wordt de wet aangenomen, dan vrees ik dat de toekomst zal doen zien dat de maatregel allerongelukkigst is geweest, en dat betreur ik van deze wet.

De heer van Andringa de Kempnaer: Mijne Heeren, een enkel woord bij de behandeling van dit belangrijk gedeelte van onze werkzaamheden, over een onderwerp dat ik meermalen in deze Kamer heb behandeld.

In de tweede paragraaf van ons verslag wordt te kennen gegeven: »Eenige leden, niet voldaan met de tot hertoe door den Minister gegeven inlichtingen, vroegen, welke de voornemens zijn der Regering ten aanzien van het op nieuw indienen van een wetsontwerp tot regeling der grondbelasting in Limburg.»

Indien het waar is, Mijnheer de Voorzitter, dat Nederland een geheel uitmaakt met het hertogdom Limburg, dan zal ieder dezelfde lusten doch ook dezelfde lasten moeten dragen.

In 1851 is hier een wetsontwerp behandeld tot herziening van de gebouwde en ongebouwde eigendommen, om daarnaar de grondbelasting te regelen. Dat ontwerp, ik behoef zulks niet te her-

inneren, werd door deze Kamer niet aangenomen, en wel op grond dat daardoor aan de grondwettige gelijkheid, bij art. 172 der Grondwet omschreven, werd te kort gedaan. Veelmalen is bij de behandeling der begroting dit onderwerp aan de Regering herinnerd, en de Regering heeft ook nimmer verklaard, dat dit punt geene regeling behoeft, maar wel, dat zij het gestadig in het oog hield. Eindelijk is er betreffende dit onderwerp een ontwerp verschenen in de zitting van 1858/1859. Er werd een voordragt ingediend tot evenredigmaking der grondbelasting in Limburg, doch dat wetsontwerp is in de portefeuille blijven liggen; door welke oorzaak is mij onbekend. Maar ik verwijs alleen naar de behandeling van dat voorstel, om aan te toonen hoedanig de Regering destijds ten volle overtuigd was, dat Limburg niet evenredig deelde in het lot van de overige provincien en niet evenveel in de grondlasten betaalde. Nu is door dit Ministerie in de afgelopen zitting 1862/1863 een ontwerp ingediend, dat echter in de laatste dagen van dat zittingjaar plotseling is verdwenen. De Minister heeft wel te kennen gegeven, dat het niet is ingetrokken, maar dat het door verloop van de zitting niet verder kon behandeld worden. En waarom? De Minister heeft gegeven een wetsontwerp en daarbij gevoegd eene hoogst duidelijk, ter zake dienende, met de waarheid overeenkomende Memorie van Toelichting. Daarop is door de Tweede Kamer een verslag opgemaakt; maar de Minister gaf geene Memorie van Antwoord. Nu moet ik mij zelven twee vragen stellen; was de grondbelasting in Limburg goed geregeld, en was zij, zoo als een afgevaardigde uit Limburg ons diets wil maken, reeds te hoog? Was die voordragt zoo onbillijk? Ik zal de vraag kunnen beantwoorden door de Memorie van Toelichting van den Minister zelve.

De Minister zegt: »Toen nu, in den loop van het jaar 1843 de uitkomsten van het kadaster in Limburg bekend werden, bleek, dat die provincie weinig meer betaalde dan de helft van den voor de overige provincien bestaanden middenterm van 0,1213. De uitkomsten toch toonden aan, dat de belastbare opbrengst in Limburg bedroeg f 3 823 051,01, terwijl de grondbelasting, door de wet van 14 October 1841 (Staatsblad n°. 57), tot nadere wettelijke bepaling, was vastgesteld op een cijfer van f 248 906,85, zoodat de verhouding der belasting tot de belastbare opbrengst was als van 0,065 107:1. Deze verhouding is, tot nu toe, niet alleen blijven voortbestaan, maar ze is nog ongunstiger geworden, omdat nog geene uitvoering is gegeven aan art. 6 der wet van 1843, en alzoo de voortdurende vermeerdering van belastbare opbrengst in Limburg steeds komt ten voordeele der gezamenlijke eigenaars van vaste goederen aldaar, in plaats van, zoo als in de overige provincien, te komen ten bate der schatkist. Het gevolg daarvan is, dat blijkens bijgaanden staat A, de verhouding van belasting tot belastbare opbrengst steeds is teruggegaan, en over 1862 bedraagt 0,0626, zijnde 96 per cent van het oorspronkelijk bedrag; terwijl daarenboven de metingen en schattingen, die, krachtens de wetten van 1828 en 1840 aldaar plaats hebben, nu, tegen den wil des wetgevers, geschieden tot registreechsch voordeel der gezamenlijke eigenaren, en slechts als lasten voor den Staat, zonder eenige vergoeding, kunnen worden aangemerkt.

»Dien toestand mag de Regering niet langer laten voortduren.»

De Minister was dus doordrongen van de noodzakelijkheid en de billijkheid dat die zoo dikwijls reeds besproken grondbelasting in Limburg in harmonie moest gebragt worden met de overige gedeelten van het land. »Het is gebleken dat Limburg in 18 jaren na 1843 heeft opgebracht f 4 729 230, terwijl deze som f 7 057 697 had behooren te bedragen, en alzoo over die jaren te weinig f 2 328 467 of nagenoeg f 129 360 per jaar.»

Nog blijkt dat de eigenaren in Limburg niet konden aangeven andere grondslagen te hebben en op die grondslagen niet wel te kunnen voortbouwen, want de Minister heeft tot adstructie van dat gevoelen op bladz. 5 van die Memorie van Toelichting gezegd: »Het is alzoo eene boven alle tegenspraak verheven daadzaak, dat de schattingen in Limburg, zoowel die welke vóór als na 1830 verrigt zijn, denzelfden grondslag hebben gehad als die in de overige provincien.»

Wanneer ik deze Memorie van Toelichting raadpleeg en inzie al de stukken welke in een tal van jaren over deze quaestie tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging zijn gewisseld, dan verklaar ik dat ik niet kan begrijpen, hoe de Minister op 12 Mei van dit jaar zoo goedwillig was om dat ontwerp dadelijk in te trekken. Ik voor mij heb hierin gezien eene groote mate van zwakheid, welke ik niet hoop dat aangemoedigd is door de adressen in dreigenden toon, welke de belanghebbenden aan de Vertegenwoordiging hebben ingediend.

De Minister heeft zich door onvoorzame bedreigingen van den goeden weg laten afbrengen, maar de zaak blijft even regtvaar-

14DE ZITTING. — 30 DECEMBER.

II. *Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865. (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)*

dig en kan niet uit het oog worden verloren; zij moet noodwendig tot een beslissing komen. En wanneer nu hier gezegd wordt, „dat eenige leden, niet voldaan met de tot hiertoe door den Minister gegeven inlichtingen, vroegen welke de voornemens zijn der Regering ten aanzien van het op nieuw indienen van een wets-ontwerp tot regeling der grondbelasting in Limburg”, en de Regering antwoordt daarop: „De Regering heeft herhaaldelijk hare voornemens te kennen gegeven met betrekking tot de regeling der grondbelasting in Limburg. Zij kan dus niet anders doen dan herhalen, dat het haar voornemen blijft, die regeling op nieuw voor te dragen. Met het oog echter op den loop, dien deze zaak heeft genomen, acht de Regering het wenschelijk haar te regelen te gelijk met andere ontwerpen, en de voordragt in te dienen op een tijdstip, dat eene spoedige behandeling der afdoening kan worden gewacht”, — dan wensch ik aan de Regering te vragen, welke andere onderwerpen kunnen samenhangen met het ontwerp tot regeling der grondbelasting in Limburg, dat zoovele jaren in behandeling is gebleven? Zal die regeling, naar de wet die ons allen beheerscht, uitgesteld blijven, tot dat vroeger of later de herziening van het geheele kadaster onder handen zal worden genomen en er over het gansche Rijk eene nieuwe regeling van de grondbelasting zal plaats hebben? — dan ware het beter het onderwerp, dat ik bedoel, te laten rusten, want zoodanig werk is zoo omvangrijk, dat het einde er niet van te voorzien is; bovendien, *er bestaat een wettige grondslag.*

Ik verlang dus dat de Minister de goedheid hebbe te *preciseren* met welke andere onderwerpen hij de regeling van de grondbelasting in Limburg in verband beschouwt.

Er is, met het oog op die regeling, in een adres gesproken van den onzettenden druk op Limburg gelegd. Het adres aan de Tweede Kamer, waarvan ook deze Kamer een afdruk ontvangen heeft, spreekt er van, als of het om eene uitmergeling van Limburg te doen ware. Het adres, geteekend door een geacht medelid van onze Vergadering, wiens afwezigheid ik bij deze gelegenheid betreur, spreekt onder andere van het *patentregt*. Ik wil het patentregt niet in bescherming nemen; maar wij kunnen daarvan toch ter toetse brengen, wat wij er van kennen. En als ik dan zie, dat de voornaamste industrieel van ons gansche land, die naar men zegt aanzienlijke en buitengewone rijkdommen uit zijne fabrieken trekt, slechts voor ruim 500 gulden in het patentregt is aangeslagen, — dan geloof ik niet dat Limburg, wanneer daar althans gelijkheid bestaat, zich daarover kan beklagen.

Ik heb meermalen over deze zaak gesproken en tegen de Wet op de Middelen gestemd, omdat de lasten in ons land niet gelijklijk worden gedragen, en het zal van het antwoord van den Minister afhangen, of ik thans mijne stem aan dit wets-ontwerp zal kunnen geven.

De heer **van Beeck Vollenhoven**; Mijnheer de Voorzitter, een enkel woord. Bijaldien in ons verslag niet had gestaan, dat sommige leden zulk een gewigt hechtten aan het brengen van de beide batige sloten op deze begroting, en vooral aan den vorm, waarin dit is geschied — dat zij niet dan onder protest hunne stem aan dit wets-ontwerp zouden kunnen schenken — ik zou het woord niet opgevat hebben.

Ik behoor tot die leden.

Ik wensch te doen uitkomen, en daarom vat ik het woord op, dat ook ik slechts onder dat protest deze wet zal aannemen. Ik ga dus verder dan mijn geachte vriend uit Overijssel (de heer Cost Jordens), hoezeer ook zijne conclusie, strikt genomen, niets anders is dan een protest. Hij acht de omschrijving zoo ruim te zijn, dat hij er in kan berusten. Ik wil liever het woord „protest” gebruiken, Mijnheer de Voorzitter. Ik vereenig mij geheel met hetgeen de genoemde afgevaardigde zeide, dat de Oost-Indische bezittingen redelijkerwijze verplicht zijn tot 's Rijks uitgaven bij te dragen. De strekking in gindsche gewesten wordt hoe langer hoe meer om het begrip van batige sloten of van bijdragen van de Oost weg te cijferen. Daaraan wil ik zijdelings zelf geen voedsel geven. Hoezeer ik in de rigting van het tegenwoordige Kabinet deel en de begroting van Kolonien reeds twee malen aangenomen heb, wensch ik, dat men daar wete, dat ik de meening toegedaan blijf, dat onze Oost-Indische bezittingen moeten bijdragen tot bestrijding van onze behoeften. Het is om die reden, dat ik niet anders dan onder protest en tegen den vorm waarin en tegen de wijze waarop in dit wets-ontwerp de beide batige sloten opgenomen zijn, mijne goedkeuring aan deze Wet op de Middelen zal schenken.

Nog een enkel woord. De vorige spreker heeft de grondbelasting in Limburg ter sprake gebragt, en daarbij gezegd dat, indien die zaak uitgesteld moet worden tot eene herziening van het kadaster, zij dan *ad kalendas graecas* is uitgesteld, want dat

die herziening nimmer zal plaats hebben. Tegen deze meening moet ik opkomen. Indien de herziening van ééne onzer belastingwetten noodzakelijk is, dan is het van deze. De toestand van Nederland is zoo geheel veranderd sedert den tijd toen het kadaster ingevoerd werd, door de gewijzigde middelen van communicatie, door ontwikkeling hier en ginds, dat deze belasting zeer ongelijkmatig drukt. Telken jare, wanneer ik hier het woord heb gevoerd over de Wet op de Middelen, heb ik getracht van die overtuiging te doen blijken, gelijk ik het nu weder doe bij deze gelegenheid.

De heer **Miehiels van Kessenich**: Het geachte lid uit Friesland heeft over de grondbelasting in Limburg gesproken. Ik vereenig mij geheel en al met het gevoelen van den geachten spreker uit de hoofdstad, die voorop stelde, dat de herziening van het kadaster noodzakelijk is geworden. Dat is ook mijne beschouwing en om die reden verzette men zich grootendeels in Limburg tegen de voordragt, die aan de Tweede Kamer was gedaan. Dan eerst, als eene gelijkmatige schaal van het belastbaar inkomen aller grondeigendommen zal bestaan, zal men kunnen oordeelen wat betaald moet worden; thans, als ik het zeggen mag, schermt men in den wind.

De vroeger voorgedragen wet zou een te gevoelige slag voor Limburg geweest zijn, en het is niet te ontkennen dat zij algemeene ontevredenheid verwekte, omdat die wet als exceptioneel op eene enkele provincie zou drukken. Het is onbegrijpelijk hoe men tot die voordragt kon overgaan, zonder eene herziening van het kadaster gelijktijdig met andere provincien tot stand te brengen. Naar mijn inzien mist de aangeboden wet hare grondslagen, want zij maakte van toepassing op Limburg de wet van December 1834, waarbij eene algemeene verdeling der grondbelasting tot stand gekomen is nadat de kadastrale operatiën in de noordelijke provincien van het Rijk ten einde waren gebragt, en die gegrond waren op de opbrengsten van 1816 tot 1826, terwijl het kadaster in Limburg slechts heeft kunnen afgewerkt worden in 1843 of 1844, en wat de geachte spreker uit Friesland nu moge aangehaald hebben, zeker is het, dat de zooveel latere operatiën in Limburg er toe moeten geleid hebben, om eenen hooger maatstaf van belasting voor de grondeigendommen in die provincie aan te nemen.

Ik geloof dat het verslag van de Tweede Kamer over die voordragt, de Regering wellicht zal hebben doen inzien, dat deze maatregel te zeer ingrijpend zou zijn geweest; en zonder nu verder in de bedoelingen der Regering in te dringen, of in verband met andere finantieele wetten eene voordragt over het bedoelde onderwerp zal komen, dring ik aan op eene algemeene herziening van het kadaster voor wat de ongebouwde eigendommen betreft, om dien ten gevolge het belastbaar inkomen te bepalen. Dan zal men zien wie te veel of te weinig betaalt en dan eerst zal men een gelijken maatstaf kunnen aannemen. Limburg vraagt niets dan billijkheid en regtvaardigheid; wat dan mogt blijken, dat Limburg betalen moet, zal zonder tegenspraak en zonder moeilijkheden betaald worden.

De heer **Hartsen**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*]

De heer **van Nispen van Pansterdam**. Ik had het voornemen enkele onderwerpen te bespreken, die reeds door anderen zijn behandeld. Na hetgeen door verschillende sprekers gezegd is, zou ik evenwel het woord niet opgevat hebben zoo ik mij vereenigen kon met de conclusie door den eersten geachten spreker aan het einde van zijn betoog voorgedragen.

De geachte spreker uit Overijssel heeft het punt van het niet-uittrekken van den bekenden rentepost zoo duidelijk en helder uiteengezet, dat daaraan niets is toe te voegen. Maar ik kom niet tot zijne conclusie. Hij is tevreden met het woord *bijdragen*. Dat woord drukt evenwel niet uit wat ik verlang. Naar mijn inzien geldt het hier eene schuld gevestigd op Indië. Ik meen wel gehoord te hebben: ingeschreven op een grootboek der schuld voor Indië. Daarom is de rente eene verplichte bijdrage. Ik kan mij dus niet vereenigen met het woord *bijdragen* en zal dus mijne stem aan de Wet op de Middelen onthouden. Men zou toch nu kunnen beweren dat indien er geen batig slot was, de rente door Indië niet meer zouden moeten betaald worden. Dit is reeds in de andere Kamer ter sprake gebragt. De Minister heeft er evenwel geen woord op geantwoord. Uit den thans gekozen vorm kan eene gevolgtrekking worden afgeleid, waarmede ik mij niet kan vereenigen.

Nog een woord over de grondbelasting in Limburg en over de grondbelasting in het algemeen. De geachte spreker uit Noordholland dringt aan op eene herziening van het kadaster. Hij schijnt te vergeten dat er eene Fransche wet bestaat, die hier is

II. Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865. (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

executoir verklaard en die beveelt dat de kadastrale schatting van de gebouwde eigendommen om de 10 jaren zal worden herzien. Nu wensch ik niet aan te dringen op herziening van het kadaster voor de ongebouwde eigendommen. Maar ik wensch den Minister in overweging te geven aan de door mij bedoelde bepaling uitvoering te geven, of die wet in te trekken. Er zijn nu toch meerdere tientallen van jaren verlopen sedert de invoering van het kadaster, zoodat het tijd wordt te beslissen, of die bepaling noodeloos is dan wel of zij moet worden gehandhaafd.

Na hetgeen de geachte afgevaardigde uit Friesland heeft gezegd over de grondbelasting in Limburg, zal ik daaromtrent weinig zeggen. De geachte spreker uit Limburg wil die quaestie uitstellen tot eene algemeene herziening van het kadaster, doch daarmede kan ik mij niet vereenigen. Ik weet dat het bezwaar van Limburg daarin bestaat, dat de kadastrale schattingen voor dat gewest hooger zijn dan in de andere provincies, omdat zij niet op gelijke grondslagen zijn gemaakt.

Ik herinner mij nog levendig dat voor de omwenteling in 1830 de Belgische afgevaardigden steeds het gevoelen hebben voorgestaan dat die schattingen in de zuidelijke gewesten veel hooger waren dan die in de noordelijke provincies. De Regering is het best in staat te beoordeelen, of die grief van Limburg gegrond is; zij toch kent alle verpachtingen en verkooping van gras en hout.

Uit hetgeen de geachte afgevaardigde uit Friesland heeft aangehaald uit de Memorie van Toelichting moet ik veronderstellen dat dit reeds door de Regering is onderzocht. Is dit zoo en is de Regering overtuigd dat het bedoelde bezwaar niet bestaat, dan hoop ik dat de Regering een onderwerp niet late rusten, waaromtrent zij vroeger verklaarde dat het onverantwoordelijk zou zijn indien zij die zaak langer onafgedaan liet.

De heer van der Helm van Duyvendijke: Ik hebgeene bedenkingen tegen het niet vermelden van de Indische schuld als bate voor 's Rijks schatkist in de Wet op de Middelen voor het volgend dienstjaar. Voor twee jaren heb ik in deze Vergadering daaromtrent reeds mijne zienswijze te kennen gegeven, en ik herhaal kortelijk wat ik toen heb gezegd, dat ik het niet acht overeenkomstig de Hollandsche goede trouw, noch met het gevoel van eerbijheid en naauwgezetheit, als men de Indische bezittingen op den duur beschouwt als belast met eene schuld van ruim 200 millioenen, terwijl die bezittingen in de laatste jaren oneindig meer dan die som aan het moederland hebben opgeleverd.

Evenmin heb ik overwegend bezwaar tegen het brengen van de saldo's van twee jaren op deze begroting, doch wel tegen de wijze waarop de bijdrage uit de Oost-Indische fondsen in de Wet op de Middelen zijn gebragt ten gevolge van de daarin later gebragte wijziging. Aanvankelijk werden die baten aangewezen als het batig slot van de dienst van 1865. Tot dusver heeft men dan ook steeds als bijdragen uit de Oost-Indische baten aangewezen de overschotten die de diensten opleverden. Er werd dus slechts aan het moederland toegekend hetgeen de Indische baten meer opbragten dan de behoeften der Indische bezittingen vorderden.

Thans heeft men een geheel ander beginsel aangenomen: zoo als de wet nu is gewijzigd, wordt de verplichting aan Indie opgelegd om over het jaar 1865 eene bijdrage te doen van 20 millioen, welke op de Staatsbegroting van Nederland in ontvang worden gebragt; en de Minister van Financien zal dus verplicht zijn, zijn ambtgenoot voor Kolonien te noodzaken 20 millioen aan 's Rijks schatkist uit de Indische middelen van dat jaar te doen uitkeeren, onverschillig of die middelen over het jaar 1865 een overschot van dat bedrag beschikbaar zullen laten. Dit is nu wel de bedoeling niet, maar zoo als de wet daar ligt, wordt het doen eener bepaalde bijdrage aan de Indische bezittingen opgelegd. Ik weet wel dat dit de bedoeling niet kan zijn, en ik zal ook daarom de wet niet afstemmen; maar ik wil alleen deze aanmerking in het midden brengen, ten einde den Minister van Financien te verzoeken, om bij eene volgende wet duidelijk te doen uitkomen, dat alleen dan wanneer de koloniale begroting of de Indische dienst een overschot oplevert, daarover als bijdrage aan 's Rijks schatkist zal worden beschikt.

De heer Fransen van de Putte: Ik wensch nog een kort woord tot aanvulling mijner rede te zeggen, vóór dat de Minister van Financien zal opstaan om te spreken. Door de duisternis zijn zoo even mij de juiste bewoordingen der tweede wijziging op de wet ontgaan. Ik wensche daaromtrent eene vraag tot versterking van het laatste gedeelte van mijne rede nog aan de Minister te onderwerpen.

Ik heb aan het slot van mijne rede de vrees uitgedrukt, of die verandering niet gevaarlijk was en geene nadeelige gevolgen zoude hebben. En nu moet ik bij de herlezing derzelve aan den Minister

vragen, of door die omschrijving, zoo als zij thans door die verandering in de wet is gebragt, *blijvend zal worden aangenomen*. Ik moet het daarom vragen, omdat er duidelijk staat: de bijdrage van Nederlandsch Indie over het dienstjaar 1865 aan de middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven. Zoo dat eene blijvende omschrijving is, hoe zal het dan gaan als er geene behoefte aan is, als de begroting van den Staat die niet vordert?

Dekking onderstelt *tekort*, en wij streven daarnaar immers voortdurend niet? Daaraan is waarschijnlijk bij de redactie dezer omschrijving niet gedacht, doch er staat nu zeer duidelijk, tot dekking van de uitgaven.

Als wij nu genoeg hebben aan ons zelven in den loop van het dienstjaar, zoo als eigenlijk ook behoort te geschieden en het geval nu eigenlijk niet bestaat, waarop ik bij de algemeene beschouwingen over de begroting zal terugkomen, en het blijkt dat het volstrekt onnoodig is om dat prelevement tot dekking te doen, dat in ieder geval toch ons toebehoort, wat dan? Dan zal men eenvoudig moeten schrijven: *Bijdragen van Nederlandsch Indie voor de Nederland-sche schatkist* en dit was voor alle tijden voldoende. Het is daarom dat ik met nadruk den Minister vraag: is de gewijzigde nu eene blijvende omschrijving, die voortaan in de voordragt van Wet op de Middelen zal komen, ja dan neen?

De heer Betz, Minister van Financien. [Deze rede zal nader worden medegedeeld.] I.

De heer van Nispen van Pannerden: Heb ik den Minister wel verstaan, dan heeft hij, met betrekking tot hetgeen de geachte spreker uit Overijssel gezegd heeft omtrent het niet-uitrekken van den rentepost van de Oost-Indische schuld, gezegd: er is in Indie geenerlei bewijs, dat voldaan is aan de voorschriften van de wet, ja er bestaat daar niets anders dan twee brieven. Nu heeft de geachte spreker uit Overijssel u herinnerd hetgeen door den Minister van Financien in de zitting van 16 December 1837 zou zijn gezegd en de feiten daarbij opgegeven. Het komt voor in de *Staatscourant* van dat jaar n°. 298. Nu schijnt het mij toch moeilijk aan te nemen, dat in de *Staatscourant* feiten vermeld worden, door een Minister besproken en dat daarvan in Indie geen blijk zou zijn. Ik wensch dus van den Minister te vernemen, of ik wel verstaan heb, dan er in Indie te dezer zake niets anders dan twee brieven bestaan.

De heer Fransen van de Putte: Ik zal thans weinig meer zeggen. Ik zal thans op den aandrang tot amortisatie terugkomen bij de beraadslaging over de algemeene beschouwingen of bij die over hoofdstuk VII A. Ik wensch alleen den Minister te doen opmerken, dat het woord bijdragen vooral tot dekking, misschien niet altijd zal uitdrukken hetgeen bedoeld wordt. Bijdragen in dien zin zou wel eens kunnen worden aangenomen als synoniem met subsidie; ik waarschuw, meer niet; subsidie wordt thans uitgelegd in den zin van gunst.

Ik ben zelfs verbaasd over den uitleg aan het woord *bijdragen* gegeven. De Minister zegt dat men dat woord gebruikt omdat bijdragen altijd noodig zullen zijn tot dekking van 's lands behoeften, want dat er nog genoeg is aan te vullen, hetgeen de behoeften zal doen rijzen. Toch ben ik genegen mij in die explicatie te verheugen, omdat deze den toestand van heden zal omkeeren. Wij zullen dan onze uitgaven kunnen opvoeren naar gelang dier bijdragen, en thans moeten wij trachten door een buitengewoon middel onze gewone behoeften te dekken.

De heer van Andringa de Kempnaer: Het antwoord van den Minister nu gegeven omtrent de quaestie der grondbelasting strookt, meen ik, niet geheel met het schriftelijk antwoord. Daarin meen ik de verklaring gevonden te hebben dat hij de grondbelasting in Limburg zou regelen te gelijk met andere onderwerpen. Ik heb gevraagd naar de bedoeling dier verklaring. En nu heeft de Minister geantwoord. ik ben overtuigd dat het regtvaardig en billijk is deze zaak te regelen, zonder de regeling van andere zaken af te wachten. Heb ik dit goed verstaan van den Minister, dan moet ik zeggen dat ik in die verklaring berust.

De Minister heeft gezegd: *gij vraagt mij naar dag en datum*. Ik heb slechts eene bepaalde toezegging verlangd en die meen ik ontvangen te hebben.

Ik stap af van de quaestie der grondbelasting. Ik wil nog met een enkel woord verklaren dat ik niet kan goedkeuren de weglating van den rentepost van f 9 800 000. Die post mag nu verschoen liggen onder de benaming *„Bijdragen,”* maar die benaming heeft iets onbestemds, heeft iets vrijwilligs. Daarentegen had ik gaarne gezien dat de renten van eene wettige, heilige schuld op de begroting bleven uitgetrokken. Ik presumeer dat op de kolo-

II. *Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1865.* (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

niale begrooting de renten van deze schuld uitgetrokken zullen zijn, maar dan is het ook noodig dat ze weder onder de Middelen als bate worden teruggevonden. Ofschoon er nu geen reden is om mij tegen deze wet op dezen grond te verklaren, zoo vlei ik mij dat men van den nu gevolgden weg zal terugkeeren, even als men nu teruggekeerd is van den maatregel, waardoor geld renteloos in de schatkist bleef liggen. Indien toch de raming op goede gronden steunt, zie ik geen bezwaar om de baten van 1865 nu reeds onder de middelen voor het volgende jaar op te nemen.

De heer **Betz**, *Minister van Finantiën*. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] II.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het *wets-ontwerp op de Middelen tot dekking der uitgaven, begrepen in de Staatsbegrooting voor 1865*, in stemming gebragt, wordt met 25 tegen 3 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de heeren: Viruly, van Rhemen van Rhemenshuizen, Hartsen, van Heeckeren van Wassenaar, Boreel van Hogelanden, Michiels van Kessenich, Hengst, Cost Jordens, Smit, Bosch van Drakestein, van Vollenhoven, van Andringa de Kempnaer, Schimmelpenninck van der Oije, van Beeck Vollenhoven, van Swinderen, Blankenheym, Messchert van Vollenhoven, van Aylva van Pallandt, Tonckens, van der Lek de Clercq, Verschoor, van der Heim van Duyvendijke, van Sasse van Ysselt, van Eysinga en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren: Fransen van de Putte, Taets van Amerongen en van Nispen van Pannerden.

Bij deze stemming was de heer Huidecoper van Maarsveen afwezig.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten.

14DE ZITTING. — 30 DECEMBER.

II. *Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865.* (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

(SUPPLEMENTBLAD.)

REDEVOERINGEN, *uitgesproken in de zitting van den 30sten December 1864.*

De heer **Hartsen**.

[Zie bladz. 65.]

Ik had niet het voornemen om te spreken, omdat ik wilde voorstemmen. Ik wil daarom niet zeggen dat er bij mij geene bezwaren bestonden tegen deze wet. Ze bestonden wel. Het punt van het brengen van twee batige sloten op ééne dienst en het punt van den veel besproken rentepost hebben ook bij mij gewogen. Maar na gehoord te hebben de merkwaardige rede van den geachten spreker uit Overijssel, zijn die bezwaren ten minste gedeeltelijk bij mij vervallen. Mijn geachte collega uit Noordholland geeft mij evenwel aanleiding om een woord te zeggen. Hij teekent protest aan tegen den vorm, waarop de Indische bijdragen in de Wet op de Middelen zijn opgenomen; omdat hij in dien vorm ziet den weérklank van zekere beginselen, die in Nederlandsch Indie op den voorgrond worden gesteld. Indien ik ook in dien vorm dien weérklank zag, ik zou mij niet bepalen bij een protest, maar ik zou deze wet afstemmen. Indien ik die wet zal goedkeuren, dan is het omdat ik niet geloof dat bij de Nederlandsche Regering het beginsel kan bestaan dat de Indische bijdragen facultatief zijn, en omdat juist regtens aan Nederland de batige saldo's der Indische dienst toekomen en dat de veranderde omschrijving iets anders is dan een bloote vorm; ik zal voor de wet stemmen om geen storing in de dienst te weeg te brengen.

De heer **Betz**, *Minister van Financien.*

[Zie bladz. 66.] I.

Mijnheer de Voorzitter, ik geloof dat ik slechts uitspreek wat op ieders lippen ligt, als ik zeg dat men de redevoering van den eersten geachten spreker, den afgevaardigde uit Overijssel, met onverdeeld genoegen heeft gehoord, zelfs al mogt men niet instemmen met sommige redeneringen en stellingen, die daarin voorkomen.

Het eerste gedeelte van die rede, namelijk het betoog, dat het wenschelijk is om het vermoedelijk koloniaal batig slot voor 1865 te brengen op de begroting, is, dunkt mij, de meest welsprekende beantwoording, vooral van den geachten spreker uit Zeeland, die heeft gemeend, dat het uittrekken van dat gansche vermoedelijk koloniaal batig slot over 1865 niet wenschelijk was, ja zelfs dat dit was viciëus.

De geachte spreker heeft hoofdzakelijk een van de motiven bestreden, die de Regering voor dat uittrekken heeft aangevoerd, namelijk dat de Indische comptabiliteitswet, in de vorige zitting vastgesteld, het beginsel van de toekomstige bijdragen in zich had opgenomen.

Ik kan met betrekking tot dat punt niet beter doen dan de bedoeling dier wet nagaan uit hare bewoordingen en uit de gewisselde stukken tusschen de Regering en de Kamers.

Art. 4 dier wet nu luidt: »De bijdragen van Nederlandsch Indie aan de Middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven worden op het Iste hoofdstuk uitgetrokken.»

Blijkens het opschrift van de afdeeling, wordt hier gehandeld over de begroting van Nederlandsch Indie. Die begroting van uitgaven, zegt art. 3, is zamengesteld uit twee hoofdstukken, bevattende het eerste de uitgaven in Nederland, het tweede die in Nederlandsch Indie. Nu moet op dat eerste hoofdstuk worden uitgetrokken wat men vermoedt, raamt, dat Indie moet bijdragen ten behoeve van Nederland. Mij dunkt uit die woorden is niets anders af te leiden, dan dat de alzo begroote bijdrage als zoodanig deel uitmaakt van onze Middelen, en strekken moet om 's Rijks uitgaven te helpen bestrijden. Werkelijk, er is met geen mogelijkheid een anderen zin aan die bepaling te geven. En dat die opvatting juist is, blijkt niet alleen uit het antwoord der Regering, zoo als de spreker zegt, maar ook uit het verslag der Tweede Kamer. En ik moet, omdat dit punt door den geachten afgevaardigde uit Zeeland nog al met eenige warmte is behandeld, aan de Kamer mededeelen wat daaromtrent is voorgevallen.

In het ontwerp, zoo als het oorspronkelijk werd ingediend, kwamen de woorden, zooals zij thans in art. 4 luiden, niet voor.

Daar stond in de tweede alinea van art. 3: »De bijdragen uit de bate van Nederlandsch Indie aan de Middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven worden op het Iste hoofdstuk uitgetrokken.» Dat punt is in de Memorie van Toelichting niet speciaal geadstrueerd, maar in het verslag der Tweede Kamer wordt het zeer breedvoerig behandeld. Op bladz. 11 van het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer vinden wij:

»Al laat men het denkbeeld varen, dat Indie, krachtens de schikkingen vóór of na 1840 gemaakt, verplicht zou wezen om tot de rentebetaling bij te dragen, het staat vast, dat op de Staatsbegroting vele uitgaven voorkomen, bepaaldelijk in het belang van Indie gedaan. Vooral is dit het geval met de uitgaven voor de marine, maar toch ook met die voor het Departement van Oorlog. Meermalen immers is van regeringswege beweerd, dat het handhaven van ons hooge oorlogsbudget ook met het oog op Indie noodzakelijk is. In het algemeen is het waar, dat Indie, althans de Europeesche maatschappij aldaar, overgroot belang heeft bij de welvaart en de krachtige ondersteuning van het moederland. Zijn niet de meest afdoende bestanddeelen van het Indisch leger Nederlandsche ingezetenen? Maar dan is het ook niet meer dan billijk, dat Indie, boven en behalve de uitgaven, in het regtsreeksch belang van die bezittingen gedaan, zijn aandeel drage in de algemeene lasten van den Nederlandschen Staat. Tot het voorkomen van het wanbegrip, hetwelk men hier bestreed, zou het welligt in aanmerking komen het tweede lid van art. 3 aldus te doen luiden: »De bijdragen van Nederlandsch Indie tot de middelen van den Staat worden op het Iste hoofdstuk uitgetrokken.»

Dus, Mijnheer de Voorzitter, het beginsel, dat hier nu door enkele sprekers wordt bestreden, is, zonder tegenspraak, in het verslag door de Tweede Kamer als hare meening opgegeven.

»Nog tot twee hoofdaanmerkingen gaf dit onderdeel van het artikel aanleiding.

»In de eerste plaats vroeg men, hoe de hier bedoelde bijdragen berekend zullen worden. Tot nu toe worden onder de middelen op de Staatsbegroting als koloniale bijdragen uitgetrokken:

»a. de bekende rentepost;

»b. de sommen, die voor Indie hier te lande worden uitgegeven, en de West-Indische subsidien;

»c. het koloniaal batig slot.

»Hoe zal dit in 't vervolg geschieden? Zal men eene vaste bijdrage ramen van gelijksoortigen aard als die, thans onder a en b begrepen, en dan later, als de koloniale rekening is opgemaakt, aan het batig slot eene afzonderlijke bestemming geven? De meeste leden, die zich daarover uitlieten, meenden dat dit laatste het geval niet kon zijn. Het cijfer van de bijdragen, hier bedoeld, kon, huns inziens, niets anders zijn dan de balans of sluitpost van de begroting voor Indie, althans eene zoo na mogelijk daarmede overeenkomende som. Bleek het in den loop van het dienstjaar, dat in Indie behoeften waren ontstaan boven de begroting, de wet, die de gelden voor deze behoeften op de koloniale begroting bragt, zou dien sluitpost, zoo noodig, in evenredigheid kunnen verminderen. Bij eene andere handelwijze zou een vreemde toestand geboren worden. Wanneer toch eene aanzienlijke som, als vermoedelijk batig slot der koloniale begroting, buiten beschikking moest blijven, zou uit den aard der zaak de intermediaire toestand daaromtrent blijven voortduren tot dat de rekening over het koloniale dienstjaar door de wet ware goedgekeurd. Maar het kan twee, drie jaren moeten duren eer dit mogelijk zij, en het gevolg zou dus zijn, dat, althans zoolang de Indische baten een aanzienlijk bedrag blijven bedragen, de batige sloten van twee, drie dienstjaren, ten bedrage van vele millioenen, renteloos in 's Rijks schatkist bleven liggen, zoodat de nadeelen, thans reeds uit het niet dadelijk gebruiken der Indische opbrengsten geboren, zich zouden verdubbelen of verdrievoudigen.

»Het scheen derhalve raadzaam, de hier bedoelde bijdragen als de balanspost der koloniale begroting in de wet op te nemen, en die bijdragen tevens zeer ruim te stellen. Dat cijfer behoefde echter niet op de Staatsbegroting door de wet vastgesteld te worden. Het kon in den staat van raming worden vermeld. Uit zulk eene handelwijze zou voortvloeijen:

»a. dat de afsluiting van de Staatsbegroting nimmer op die der koloniale begroting zou behoeven te wachten. De Minister van Kolonien weet in den loop van het jaar, volgende op het dienstjaar, met toereikende zekerheid of de koloniale begroting al dan niet bij magte zal zijn het als bijdrage aan de schatkist daarop uitgetrokken cijfer te dragen. De Staatsbegroting wordt eerst definitief afgesloten op den 31sten December van het jaar, volgende op het dienstjaar: er is dus ruimte van tijd. Kan de

II. Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865. (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

bijdrage niet ten volle op de koloniale begroting worden geleiden, zij zal op de Staatsrekening voorkomen als eene ontvangst, waarvan het bedrag beneden de raming is gebleven. Kan er meer worden uitbetaald, ook van die ontvangst boven de raming zal op de Staatsrekening blijken.

» b. Vermits het natuurlijk is, dat het slot der koloniale rekening een ander cijfer zal voorstellen dan wat in de begroting voorkomt, en vermits het juiste bedrag daarvan eerst bij de vaststelling van de koloniale rekening bekend kan zijn, zal er altijd bij slot nog van eene aanwijzing der bestemming van dat batig slot of van eene aanvulling van een mogelijk tekort sprake moet zijn bij de vaststelling van het saldo dezer rekening. Voor een tekort behoeft echter in den regel geen zorg te bestaan, wanneer eensdeels de begrotingen met de noodige zorg en omzigtigheid worden opgemaakt, en anderdeels de Minister van Kolonien, bij het bevelen der uitgave op zijne begroting, die de bijdrage aan 's Rijks schatkist uitmaakt, de noodige acht geeft op den stand zijner koloniale begroting en op de opbrengst der koloniale middelen.

» De leden, die deze denkbeelden omtrent den wenschelijken loop van hetgeen de bijdragen uit Nederlandsch Indie betreft ontwikkelden, drongen er zeer op aan van de Regering te vernemen, of deze zich met die zienswijze vereenigt.

En nu, Mijnheer de Voorzitter, de tweede hoofdaanmerking, waarop het vooral aankomt.

» De tweede hoofdaanmerking betrekkelijk alin. 2 van het artikel hing eenigzins met het voorafgaande samen. Wanneer het de bedoeling is, zeide men, om den sluitpost der koloniale begroting voor een gegeven dienstjaar als bijdrage uit de kolonien op de Staatsbegroting van hetzelfde dienstjaar te brengen, dan volgt daaruit, dat vaarwel wordt gezegd aan het sedert eenige jaren gevolgd stelsel, om op de Staatsbegroting het koloniaal batig slot niet van het dienstjaar, maar van hetgeen daaraan is voorafgegaan, te brengen. Eenige leden vroegen, of dit wenschelijk ware en of daaruit geen verwarring zou voortspuiten. Die verandering van stelsel brengt toch mede, dat op de eerste Staatsbegroting, na het in werking treden der tegenwoordige wet vast te stellen, de koloniale batige sloten niet over één, maar over twee dienstjaren onder de middelen zullen worden opgenomen. Men antwoordde, dat verwarring hier volstrekt niet te vreezen is. In 1859, bij de invoering van het thans gevolgde stelsel omtrent de koloniale batige sloten, heeft men ééne Staatsbegroting moeten vaststellen, waarop geen batig slot voorkwam. Even goed, ja zelfs veel gemakkelijker laat zich ééne Staatsbegroting zamenstellen, die twee batige sloten onder de middelen opneemt. Uit den aard der zaak zal daarbij het gebruik dier dubbele sommen worden voorgesteld, die wel voor een goed deel tot amortisatie van schuld zullen worden bestemd. Door het geven eener dadelijke bestemming aan de koloniale bijdragen van een loopend dienstjaar zal een einde worden gemaakt aan de klacht, dat zoo veel geld renteloos in 's Rijks schatkist liggen blijft en dus een gewigtig voordeel worden verkregen.

De Regering zeide daarop in de Memorie van Beantwoording, nadat zij het nieuwe art. 4 had toegelicht: » Uit het voorafgaande blijkt, naar de ondergeteekende vertrouwt, genoegzaam, dat de Regering zich vereenigt met de zienswijze der leden, die hunne denkbeelden omtrent den wenschelijken loop van hetgeen de bijdragen uit de geldmiddelen van Nederlandsch Indie betreft, ontwikkelden.

En voorts: » Wat de tweede hoofdaanmerking betreft, waartoe art. 4 aanleiding heeft gegeven, en van welke bepaling werkelijk het gevolg zal zijn dat op de eerste Staatsbegroting na het in werking treden dezer wet de koloniale batige sloten over twee dienstjaren onder de Middelen zullen worden opgenomen, zoo zal het voorzeker geen opzettelijk betoog behoeven, dat van eene ruim voorziene schatkist volstrekt geen ongelegenheid of verwarring is te vreezen; terwijl het daarenboven meer regelmatig moet worden geacht, dat, even als ten aanzien van andere middelen geschiedt, welker opbrengst onzeker is, de bijdragen van Nederlandsch Indie worden opgenomen onder de middelen van hetzelfde dienstjaar, waarin ze zijn verkregen.

Noch in het Eindverslag der Tweede Kamer, noch bij de discussien ook in deze Kamer, werd die opvatting weersproken. Ik geloof dus dat het onmogelijk is eene andere meening toe te laten dan dat, bij de invoering van de Indische comptabiliteitswet, de toekomstige bijdragen van Nederlandsch Indie op onze Staatsbegroting moeten gebragt worden. En nu heb ik gemeend, reeds nu te moeten doen wat die wet beveelt dat over twee jaren zal moeten geschieden, namelijk twee koloniale batige sloten op de begroting brengen. De reden is u bekend en in het Verslag opgeteekend, namelijk om daardoor meer te kunnen aanwenden tot amortisatie van schuld en alzoo eene besparing te verkrijgen die

niet mag worden weggeworpen. En die besparing is niet zoo gering. Als wij toch door dezen maatregel eene som van 8 miljoen méér dan anders het geval zou zijn kunnen amortiseren, dan maakt dit, tegen 4 per cent, f 320 000 's jaars. Dit nu kunnen wij twee jaren genieten en alzoo eene besparing verkrijgen van bijna 6½ ton. Ik vraag, of het raadzaam zou zijn, nu de comptabiliteitswet toch dat beginsel heeft aangenomen, die besparing te laten verloren gaan. Ik voor mij zou dat onverantwoordelijk achten. Ten vorigen jare heeft men in de Tweede Kamer met klem er op aangedrongen, dat men op het beginsel van 1859 zou terugkomen, en de Minister van Financien van dat jaar, nu lid der Tweede Kamer, die den maatregel zelf had geprovoceerd, verklaarde, dat, indien hij de gevolgen had kunnen voorzien welke uit dien maatregel voortgevloeid zijn, hij dien nooit zou hebben voorgesteld. Ten vorigen jare echter heb ik den thans voorgestelden maatregel niet willen nemen, omdat ik wilde afwachten het lot der Indische comptabiliteitswet, waarin door de Regering dat beginsel was nedergelegd. Maar toen nu de Vertegenwoordiging zich met dat beginsel vereenigde, meende ik geen oogenblik langer te moeten aarzelen om dit voorstel te doen.

De geachte spreker uit Zeeland heeft omtrent de uitdrukking: *bijdragen* bedenkingen geopperd en eene vraag gedaan. Zijne bedenkingen en die van den geachten spreker uit Amsterdam kwamen daarop neder, dat men aan de woorden: *koloniaal batig slot* de voorkeur gaf. In de eerste plaats moet ik er de Kamer op wijzen, dat het woord *bijdragen* de term is, die de Indische comptabiliteitswet aangeeft. De wet bepaalt, dat in de begroting van Nederlandsch Indie een post zal voorkomen van dezen inhoud: *Bijdragen van Nederlandsch Indie aan de middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven*. Wat is nu natuurlijker, dan dat wij in onze Wet op de Middelen dien post uit de Indische begroting overnemen? Mij dunkt, dat dit niet anders kan geschieden, zonder gevaar te loopen een ander beginsel in onze begroting te brengen, dan waarvan de Indische begroting is uitgegaan.

Maar bovendien wil ik den geachten sprekers herinneren, waarom het woord bijdragen in de Indische comptabiliteitswet is opgenomen. Men achte dat woord — en het is ook mijne meening — nog meer klemmend en zeker voor ons, dan de woorden: *koloniaal batig slot*. Het kon immers gebeuren, dat er geen batig slot was. Maar als men op de begroting voor Indie een post brengt, dien men in gemoede meent dat Indie moet bijdragen tot de geldmiddelen van het moederland, dan geloof ik dat zelfs zij, die zich de donkerste voorstellingen maken van den loop der koloniaal batige sloten, gerust kunnen zijn. Want wie zal die bijdragen bepalen? Die zullen hier te lande bepaald worden, de Nederlandsche wetgever zal de begroting voor Indie vaststellen en de hoegrootheid der bijdragen aan de geldmiddelen van het moederland bepalen. Ik geloof dus, en dat was ook de meening van de Tweede Kamer, dat men met het woord *bijdragen* veel meer vrede kan hebben dan met de woorden: *koloniaal batig slot*.

Omdat ik echter deze quaestie ongepraëjudiceerd wilde laten, had ik aanvankelijk deze laatste woorden gebruikt. Maar de Tweede Kamer is daartegen opgekomen en men heeft op de gronden die ik heb aangevoerd verlangd, dat nu reeds het woord *bijdragen* zou gebezigd worden en niet eerst over twee jaren. Daar ik mij nu met het beginsel zeer goed vereenigen kon, heb ik de voordragt in dien zin gewijzigd.

De geachte spreker uit Zeeland heeft mij nu nog gevraagd: wordt die omschrijving voor blijvend aangenomen? En wat zal het gevolg zijn wanneer er geene behoefte is aan die bijdrage? Ik kan mij bijna niet denken dat wij die bijdragen niet zouden kunnen gebruiken. Wat mij betreft, hoe hooger die in de toekomst gesteld wordt, hoe aangener het mij wezen zal, en de Kamer kan verzekerd zijn, dat ik er wel raad mede zal weten. Heeft men toch die bijdrage niet noodig voor de daargestelling van werken van publiek nut, men zal ze kunnen aanwenden tot vermindering onzer staatsschuld. Dan zullen wij ook slechts doen hetgeen wij tot nu toe deden, wanneer wij die bijdrage niet behoefden voor publieke werken. Onze staatsschuld is nog groot genoeg, en ik zeg het den geachten spreker uit Overijssel na, dat het wenschelijk is al het mogelijke te doen om die schuld, door middel van amortisatie, zoo laag mogelijk te brengen. Het spreekt van zelf dat werken van erkend publiek nut daarvoor niet behoeven en niet behoeven achter te staan; ook dit is geld op rente stellen. Amortisatie op groote schaal zal echter, hoop ik, nog lang uit de koloniale bijdragen kunnen plaats vinden.

Ik keer nu nog een oogenblik terug tot het eerste deel van de rede van den geachten spreker uit Overijssel, niet omdat ik daarop eene bedenking heb of eene wederlegging wensch te geven, maar alleen om aan de Kamer te verzekeren, dat de voorzigtigheid, die de geachte spreker aanraadt in acht te nemen, in alle opzichten zal

II. Staatsbegroting voor het dienstjaar 1865. (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

worden worden betracht. De geachte spreker heeft te regt er op gewezen dat, al wil de Minister van Finantien roekeloos te werk gaan, hij dit niet kan doen. Het is toch onmogelijk, dat op eenmaal eene som van ruim 11 millioen voor amortisatie worde aangewend. Men behoort die langzamerhand te besteden, ten einde de beursprijzen niet te veel op te drijven. En hoe verder wij nu vorderen in het jaar 1865, hoe beter men zal kunnen zien of de koloniale bijdragen zullen beantwoorden aan de raming. Ik heb daarvoor geene vrees, want al moge de hoeveelheid koffij minder zijn dan aanvankelijk werd vermoed, de prijs, dien het product zal opbrengen, zal waarschijnlijk deze mindere hoeveelheid volkomen goed maken. Ik herinner de Kamer, dat in de raming de prijs voor de koffij is gesteld op f 39 den pikol. Op dit oogenblik is de prijs ruim f 45; en dit verschil van f 6 zal geheel goed maken de mindere hoeveelheid koffij, die waarschijnlijk zal worden verkocht. In de andere Kamer heb ik er toen op gewezen, dat, als er 130 000 pikols koffij minder worden verkocht, dit zou worden vergoed door een hooger prijs van f 6. Mogt echter, tegen alle verwachting, de opbrengst der bijdragen niet volkomen aan de raming beantwoorden, dan kan men in de eerste plaats er op wijzen, dat al de middelen staan tegenover al de uitgaven, zoodat daaruit reeds een deel van dat mindere zou kunnen worden gevonden. Maar vooral wijs ik op de groote nog beschikbare kapitalen, te wachten uit het overschot van de dienst van 1864, welk overschot ik, met inbegrip van hetgeen ons staat te wachten uit de afrekening van het Indische muntwezen, meen te mogen ramen op 9 à 10 millioen. Mogt het dus onverhoopt gebeuren dat de raming der koloniale bijdragen voor 1865 eenigermate tegenviel, dan zou dat minder bedrag des noods kunnen worden aangevuld uit het stellig te wachten overschot van 1864.

Een tweede punt van beschouwing betreft den vorm, waarin deze begroting is voorgedragen, namelijk het niet afzonderlijk uittrekken van den zoogenaamden rentepost van f 9 800 000.

De geachte afgevaardigde uit Overijssel, hoewel het behoud van dien post wenschelijk keurende, heeft zich bij het nieuwe voorstel nedergelegd, te regt van oordeel zijnde dat het woord „bijdragen” alles omvat wat door Nederlandsch Indie, met het oog op gedane offers en nog te doene uitgaven, behoort te worden bijgedragen ten behoeve der Nederlandsche begroting. De geachte afgevaardigde heeft ons een zeer merkwaardig overzicht gegeven van het ontstaan dier schuld, doch eindigde evenwel met te zeggen, dat het eene fictie is om schuld te scheppen op zijne eigene bezittingen.

Ik zal in geene breede beantwoording treden van de cijfers en gronden door den geachten afgevaardigde aangevoerd. Aannemende al wat de spreker omtrent het ontstaan dier schuld heeft gezegd, moet ik toch aan mijn begrip van fictie blijven vasthouden, ook al heeft men door de wet van 1836 eene schuld van 140 millioen willen scheppen, zoo als de geachte spreker zeide, tot compensatie van de schuld der Oost-Indische Compagnie, welke schuld door den Nederlandschen Staat is overgenomen.

Die schuld toch is niet gecreëerd in den zin der wet van 1836. Wat wilde die wet? Honderd veertig millioen aan Nederlandsche staatsschuld overbrengen op Indie. Daarom bepaalde zij, dat, naar mate van die schuld werd uitgegeven, naar dezelfde mate de Nederlandsche staatsschuld zou moeten worden verminderd, te beginnen met de 5 percents werkelijke schuld.

In dien zin echter heeft die overbrenging nooit plaats gehad, terwijl volgens den geachten spreker van die schuld ook nimmer iets is uitgegeven. En is nu die schuld werkelijk ingeschreven als eene wettige schuld in de boeken en registers op Java, met het vereischte verband en hypotheek, gevestigd op al de territoriale en andere bezittingen en inkomsten van den Staat in Oost-Indie?

De geachte spreker zegt het en hij heeft daaromtrent citaten aangehaald. Ik moet het dus aannemen; maar mij is van geloofwaardige zijde meermalen verzekerd, dat het eenige bewijs van die schuld in Oost-Indie hierin bestaat, dat in het koloniaal archief in Indie waren twee brieven, waaruit zou moeten blijken, dat die schuld op Indie was gevestigd en waarbij men vermeldt de aanneming der wet en de gevolgen die daaruit zouden voortvloeijen. Maar al ware dat het geval niet en in alle opzichten volkomen juist wat de geachte afgevaardigde zegt, dan kan ik nog niet aannemen, dat op Indie zou zijn gevestigd geworden eene schuld in den zin als men eene schuld in den regel vestigt. Daarenboven, die schuld werd daargesteld als vergoeding van een gedeelte der lasten, vroeger voor de overzeesche bezittingen gedragen. Maar zou uit dat oogpunt, die schuld niet reeds werkelijk zijn afgelost?

De geachte afgevaardigde heeft zich beroepen op een oud-Minister van Finantien in de andere Kamer. Ik zou mij kunnen beroepen op drie oud-Ministers van Finantien, welke die schuld hebben behandeld.

Vooreerst op den heer van Rappard, die in de zitting der Tweede Kamer van 15 November 1855, bij de behandeling der Staatsbegroting, eene geschiedenis van die Oost-Indische schuld heeft geleverd, die, in vele opzichten, overeenkomt met hetgeen wij met zooveel genoegen hebben gehoord van den geachten spreker uit Overijssel. Het betoog van dien oud-Minister strekte voornamelijk daartoe, dat die zoogenaamde Oost-Indische schuld niets anders is dan nationale schuld, in strijd dus met hetgeen een spreker uit Gelderland, de heer van Nispen, beweerde. En om nu de strekking goed te doen uitkomen, stelde hij een amendement voor, waarvan de aanleiding aan de Kamer zal blijken, als ik de vrijheid neem de adstructie daarvan voor te lezen:

„Die Oost-Indische schuld is ten gevolge der conversie van 1845 geheel en al geïdentificeerd met onze nationale schuld, en nu heeft men, omdat er f 10 000 zoogenaamde Oost-Indische schuld of obligatiën ten laste der overzeesche bezittingen zijn aangekocht, f 400 afgenomen van de f 9 800 000 die gewoonlijk werden gebragt in de Wet op de Middelen. Ik geloof, dat men nader aan de waarheid zou komen als men de geheele f 9 800 000 niet op die wijze in de Wet op de Middelen opnam; maar ik acht het in allen gevalle verkeerd daar f 400 af te trekken, omdat daardoor bij sommigen het denkbeeld zou kunnen ontstaan, dat die Oost-Indische schuld niet is nationale schuld.”

Dat amendement is door niemand bestreden, en het werd aangenomen met algemeene stemmen op ééne na. Mij dunkt, dat door die stemming, na zoodanige toelichting, bij den anderen tak der Vertegenwoordiging was uitgemaakt, dat die zoogenaamde Oost-Indische schuld niets anders was dan nationale schuld.

Den tweeden oud-Minister van Finantien hebben wij het genoegen gehad hier zelf te hooren spreken: de heer van der Heim heeft er op gewezen, dat het zelfs niet overeenkwam met de oud-Hollandsche trouw, om langer eene zoodanige schuld op Nederlandsch Indie te laten rusten.

En de derde oud-Minister van Finantien is de heer van Hall, die in de zitting der Tweede Kamer van den 16den December 1859 de Wet op de Middelen afstemde om deze twee redenen: vooreerst, omdat daarop niet voorkwam het geheele vermoedelijke koloniaal batig slot, en in de tweede plaats omdat daarop wel voorkwam die post van f 9 800 000.

Dat er niet op voorkwam het geheele koloniaal batig slot, achtte hij, behalve omdat daardoor eene belangrijke aanwinst voor amortisatie werd prijs gegeven, ook daarom onraadzaam, omdat — en hier ontmoet ik den geachten spreker uit Overijssel — omdat hij uit een oogpunt van comptabiliteit het niet goedkeurde, dat men niet in de Wet op de Middelen, tot bestrijding van de uitgaven van een jaar, al de ontvangsten bragt, waarop men meende, in datzelfde jaar, te kunnen rekenen.

En wat nu den post van f 9 800 000 betreft, zeide hij: „De Minister brengt onder de middelen eene schuld, die de kolonien, zouden hebben aan het moederland: eene fictie zoo groot als er een in de wereld is. Ik heb wel hooren zeggen, dat de wet dit bepaalde, maar toen de wet dit bepaalde, stonden de kolonien in eene andere verhouding tot het moederland. thans, door die verandering in de verhouding, is de wet komen te vervallen. De Minister die zegt: wij willen waarheid, kan niet op de begroting brengen eene schuld ten behoeve van de kolonien. Dat is nonsens. Kolonien en moederstaat zijn één, zoo niet vóór 1848, dan althans na dien tijd.”

De Kamer ziet, dat ik in mijne bewering, dat de zoogenaamde rentepost van f 9 800 000 niet meer op de begroting behoorde te blijven, niet alleen sta. Ik zou nog andere sprekers, ook uit deze Kamer, kunnen aanhalen, op wier oordeel men steeds hoogen prijs stelde en nog stelt; maar ik zal uwe aandacht niet verder door citaten vermoeijen.

Ik geloof dat vooral thans, nu de Indische comptabiliteitswet in beginsel bepaalt, dat het verschil tusschen inkomsten en uitgaven voor Nederlandsch Indie zal uitmaken de bijdrage, die aan de geldmiddelen van het moederland wordt toegevoegd — ik geloof, zeg ik, dat die bijdrage nu ook alles moet omvatten wat het moederland, in billijkheid, van Indie kan vorderen, en dat er althans geen afzonderlijke post moet worden uitgetrokken, die, hoe men dien ook beschouwt, geen volkomen waarheid bevat.

Ik mag niet ontveinzen, dat het mij daarom leed heeft gedaan, dat de geachte spreker uit Noordholland, de heer van Beeck Vollenhoven, in dat oplossen van den rentepost in de „bijdragen”, de strekking heeft meenen te zien, om de bijdragen, die men van Indie vorderen kan, langzamerhand (zoo als die spreker het uitdrukte) weg te cijferen. Ik geloof te hebben aangetoond, dat men meer waarborg heeft in het woord „bijdragen” en in de bepaling van het cijfer dier bijdragen door den Nederlandschen wetgever, dan in een rentepost, die op zoo twijfelachtigen grondslag rust,

II. *Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1865.* (Beraadslaging over de Wet op de Middelen.)

zelfs al mogt de Regering niet herhaaldelijk hebben te kennen gegeven, dat ook zij aan het behoud dier bijdragen hecht, en meent, dat Indie, voortdurend, tot het doen van die bijdragen verplicht is.

Ten slotte nog een enkel woord aan die geachte sprekers, die het punt van de grondbelasting in Limburg behandeld hebben. Ik had verwacht dat, na de verklaringen die ik, zoowel in deze als in de andere Kamer heb afgelegd, de geachte sprekers in die zaak zouden hebben kunnen berusten. Ik heb, dunkt mij, blijk gegeven dat ik die regeling wenschelijk en billijk achtte, billijk zelfs afgescheiden van eene herziening van het kadaster. In den aanvang der zitting van 1862—63 is die wet betrekkelijk de grondbelasting van Limburg bij de Tweede Kamer ingediend; ik had gehoopt, juist om de belangen die daarbij betrokken zijn, dat dat ontwerp onmiddellijk zou zijn afgedaan. De Kamer heeft gemeend het gedurende de gansche zitting niet in behandeling te moeten nemen en heeft het niet in de sectien onderzocht. Indien ik mij nu van die zaak had willen afmaken, zou het mij uitermate gemakkelijk zijn geweest, de wet toen niet op nieuw in te dienen. Maar in de zitting van 1863—64 heb ik dat op nieuw gedaan; en nu had ik gehoopt, juist omdat er zooveel agitatie was voorafgegaan, dat het ontwerp in het najaar, te gelijk met de wet tot afschaffing van den accijns op de brandstoffen, had kunnen tot stand komen. Dit is echter niet geschied; ik stond weder met dat wets-ontwerp alleen. Ik meende nu, na al hetgeen reeds is voorgevallen, de zaak in verband te moeten brengen met andere belastingen, en dit is de reden waarom ik het ontwerp nu niet weder onmiddellijk ingediend heb. Maar ik heb de meest pertinente verklaring gegeven, dat het mijn voornemen was de zaak te regelen zoo als mijne innige overtuiging zegt dat zij geregeld moet worden. Doch nu meen ik de Kamer te moeten vragen, of, wanneer men van een Minister des Konings eene dergelijke pertinente verzekering verkrijgt, men verder mag gaan en aan den Minister als het ware den datum vragen, waarop hij een dergelijk ontwerp zal indienen. Ik wil nu echter wel zeggen, dat het mijn voornemen niet is de zaak te behandelen in verband met de herziening van het kadaster, want dat zou, gelijk reeds gezegd is, *ad kalendas graecas* kunnen zijn, en deze zaak, die zoo lang gehangen heeft en zoo veel besproken is, moet geregeld worden. De Kamer gelieve nu, na deze pertinente verzekering, het tijdstip van de indiening aan mij over te laten. Ik zal het ontwerp van wet indienen, maar op de wijze, zoo als ik in de Memorie van Beantwoording heb aangegeven.

[Zie bladz. 67.] II.

De geachte spreker uit Gelderland heeft mij gevraagd, of hij juist had verstaan wanneer hij meende, dat ik gezegd had dat er omtrent de zaak van den rentepost in Indie slechts twee brieven zouden bestaan, hetgeen in strijd zou zijn met de verklaring van een voormalig Minister van Financien opgenomen in de *Staatscourant* van 1837, dat die schuld daar behoorlijk was ingeschreven.

Ik heb gezegd dat ik aanneem wat de geachte spreker uit Overijssel heeft medegedeeld omtrent dit punt, omdat ik geen reden heb te twijfelen noch aan de verklaringen van den geachten spreker, noch aan de bron, waaruit hij geput heeft. Ik heb er alleen bijgevoegd dat mij was medegedeeld, dat in Indie slechts twee brieven zouden bestaan waaruit van die schuld zou blijken; doch ik heb er op laten volgen, dat, al ware de meening van den geachten afgevaardigde uit Overijssel juist, dan toch aan die inschrijving, op de door mij aangevoerde gronden, geene waarde te hechten is, namelijk in dien zin, dat Indie nog eene schuld zou hebben, vertegenwoordigd door eene rente van f 9 800 000.

De geachte afgevaardigde uit Zeeland heeft nog geen vrede met het woord „bijdragen”; maar dan heeft hij ook geen vrede met de wet. Ik heb dat woord niet in de plaats doen stellen voor „koloniaal batig slot,” neen! de wet geeft die verandering aan. Nu maakte de geachte afgevaardigde deze gevolgtrekking: bijdrage is gelijk aan subsidie en subsidie is eene gunst. En nu antwoord ik daarop: maar eene gunst waarvan wij zelve het bedrag bepalen, en daardoor gaat dan toch mijns inziens het karakter van gunst, in den gewonen zin, verloren.

Het antwoord door den Minister gegeven op de vraag, wat wij met die bijdragen in gunstige financiële omstandigheden zullen doen, heeft den geachten afgevaardigde verbaasd. Die bijdragen zullen, volgens den geachten spreker, aanleiding geven tot opdriving der uitgaven. Maar nu wijs ik hem alweder op de Indische comptabiliteitswet, die zegt: „De bijdragen van Nederlandsch Indie aan de middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven worden op het Iste hoofdstuk uitgetrokken.”

Onder die uitgaven zijn niet alleen begrepen de verplichte, maar alle die in het publiek belang, dus ook tot amortisatie, worden noodig geacht. En nu geloof ik waarlijk, dat noch de geachte spreker noch eenig lid dezer Vergadering zich ongerust behoeven te maken voor de vraag: wat moet men met die bijdragen doen? Het verbaast mij, op mijne beurt, inderdaad, dat juist de geachte afgevaardigde uit Zeeland, die steeds zoo scherp op cijfers toeziet, nu zoo vrijgevig zou zijn.

Den geachten afgevaardigde uit Friesland meen ik nog een kort woord te moeten antwoorden met betrekking tot de grondbelasting in Limburg, daar ik omtrent dit punt verlang goed verstaan te worden. Ik heb niet gezegd, dat ik het wets-ontwerp weder zou indienen buiten verband met andere ontwerpen van wet, maar alleen dat het mijn voornemen was die regeling niet afhankelijk te stellen van de herziening van het kadaster. Verder ben ik niet gegaan en meen dus in dit opzigt geheel in overeenstemming te zijn gebleven met mijn antwoord aan de Kamer.

De geachte afgevaardigde is ook nog eenigermate teruggekomen op de f 9 800 000. Na al hetgeen door andere sprekers en door mij omtrent die zaak in het midden is gebracht, zal de Kamer wel niet verlangen dat ik op nieuw daarover uitweide.